

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

- Selkiyttää ja on hyvä tällaisenaan

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

- Positiivisena vaikutuksena se että, mahdollistaa sosiaalityöntekijän työn (paremmin aikaa perehtyä lapsen asioihin) ja vähentää työn kuormittavuutta.
- Mahdollisena uhkana voi olla se, että asiakasmäärän rajoittaminen johtaa pahimmillaan siihen, että lastensuojelun ”kriteerejä kiristetään” tai asiakkuuksien pituutta lyhennetään, jotta päästään tavoitemäärään.

Ongelmana se, että mistä rekrytoidaan tarvittavat uudet sosiaalityöntekijät, kun koulutetuista sosiaalityöntekijöistä on jo nyt pula.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

- Lapsen oikeus terveyspalveluihin tulee taata, mutta tulee huolehtia siitä, että terveyspalveluiden tuottaja määrittelee lääketieteellisen arvion ja hoidon tarpeen, ei sosiaalityöntekijä

- Tarve erityisesti perusterveydenhuollon lasten ja erityisesti nuorten mielenterveyspalvelujen lisäämiseen ja osaamisen parantamiseen kasvaa. Jos tätä osaamista ei ole perustasolla, syntyy tarve myös lastenpsykiatrisen ja nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoidon merkittäviin resurssilisäyksiin. Syntyy tarve rekrytoida tälle alueelle lisää henkilöstöä.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4

---

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä sääntelyllä olisi?

- Hyödyllistä, se jäsentää myös sitä, että asiakkuus päättyy joskus – ei ”roikkuvia” asiakkuuksia. Selkeyttää asiakkaalle itselleen sekä muille toimijoille (esim. terveydenhuolto) onko asiakkuus voimassa vai ei. Helpottaa myös sosiaalityöntekijän asiakasmäärien määrittelyä.
- Kirjaamisvelvollisuus on tärkeä ja hyvä

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Kyllä pääosin

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

- Tavoite on hyvä, avohuollon tulee olla esisijaista. Toteutuminen riippuu viime kädessä siitä, miten näitä palveluja ko. kunnassa / maakunnassa on saatavilla

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla sääntelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän sääntely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

- Hyvä ja tärkeä tavoite. Sääntely on riittävä ja tarpeellinen. Nykyisellään sijoitetaan liian usein ”liian kevyeen” laitokseen kustannussyistä (säästö) tai laitokseen, jossa sattuu olemaan vapaita paikkoja eikä riittävästi selvitetä tai oteta huomioon yksilöllistä tarvetta

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu sääntely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Sääntely on riittävä

9 a. Onko 49 a §:n sääntely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

- Kiinnostus (toivottavasti myös valmius ja resurssit) integroituja palveluja tarjoavien yksiköiden perustamiselle luultavasti lisääntyy

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

----

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

- Todennäköisesti parantaisi EHO:n tuloksia, kun keinotekoisesti liian lyhytkestoiset jaksot vähenisivät. Hyvä, että voidaan pitää nuorta EHOlla pidempään eli yksi päätös 90 vrk ja tarvittaessa vielä seuraava 90 vrk on hyvin ok. Riittävän pitkä jakso takaa mahdollisuuden esim. asianmukaiseen päihdevieroitukseen ja päihdevieroituksen jälkeen ehditään vielä tehdä esim. asianmukaiset diagnostiset selvitykset ja väkivaltariskiarviot, kun nuori on päihteetön.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Parantaa mahdollisuuksia asianmukaiseen päihdevieroitukseen ja diagnostisiin selvittelyihin.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

-----

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

- On hyvä, että tuottajat tullaan määrittelemään laissa. Vain ne saavat tuottaa, joilla ”on riittävän leveät hartiat”, tällöin valvonta on helpompaa, seuranta paranee ja laatu on yhdenmukaisempaa.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

- Parantavat. Hyvä, että rajoitetoimien käyttöä tarkennetaan. Kohdat vastaavat karkeasti mielenterveyslakia. Hyvä, että laki määrittelee pakon käytön oikeutuksen ja rajat siinä. Tämä suojelee näin paitsi nuorta, myös työntekijöitä.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Vastaavat kohtuullisen hyvin: yksilöllinen ja tilannekohtainen harkinta esim. henkilön yhteydenpidon rajoittamiseen (esim. huumausaineiden hankkimistilanteissa) on hyvä muutos

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

- Tarpeellinen muutos

66 § Henkilöntarkastus

- Vastaavat kohtuullisen hyvin: yksilöllinen ja tilannekohtainen harkinta esim. henkilön tarkastamiseen (esim. huumausaineiden suhteen) on hyvä muutos

68 § Kiinnipitäminen

- Tarpeellinen muutos

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

- Tarpeellinen muutos

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

- Tarpeellinen muutos

70 § Eristäminen

- Tarpeellinen muutos

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

- Tarpeellinen muutos

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

- Edesauttaa lapsen kuntoutusta

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

- Mahdollisesti helpottaa ja mahdollistavat palautuksen

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

- Mahdollisesti parantaa ja tehostaa, on ainakin analoginen mielenterveyslain kanssa

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

- Mahdollisesti tehostaa, on ainakin analoginen mielenterveyslain kanssa

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

---

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

---

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta

69 §

Lastensuojelulain mukaiset veloitteet

KOHTA: Lastensuojelulain (417/2007) perusteella sijoitetulla lapsella sekä jälkihuoltoon oikeutetulla lapsella ja nuorella, on oikeus saada tarvitsemansa välttämättömät terveydenhuollon palvelut, päihdepalvelut, lapsen ja nuoren tutkimus ja hoito- ja terapiapalvelut sekä apuvälineet viivytyksettä.

KOMMENTIT:

- Mitä tarkoittaa ”viivytyksettä”, tarkoittaa varmaankin samaa kuin th-laissa hoitotakuu (”kolmen viikon kuluessa”). Jos tarkoittaa jotain muuta, se pitäisi määritellä. Lastensuojeluasiakkuus ei voi olla ”ohituskaista” esim nuorten mielenterveyspalveluihin (perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon) ohi muiden hoitoa yhtä lailla tarvitsevien nuorten. Lastensuojelun asiakkaina olevien tulee saada tarvitsemansa mielenterveyspalvelut samoin perustein kuin muidenkin palveluja tarvitsevien.

KOHTA: Jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuollon palveluista, lapselle ja hänen perheelleen on sen estämättä, mitä hoitoon pääsystä 51–53 §:ssä säädetään, järjestettävä viipymättä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät terveydenhuollon palvelut sekä lapsen oppimisvaikeuksiin, vamman tai toimintakyvyn selvittämiseen liittyvä tutkimus ja palvelut. Jos terveydenhuollossa arvioidaan, ettei lapsi ole autettavissa terveydenhuollon keinon, on terveydenhuollon ammattihenkilön perusteltava arvionsa kirjallisesti sosiaalityöntekijän pyynnöstä salassapitovelvollisuuden estämättä.

KOMMENTIT:

- Kuka arvioi sen, johtuuko lastensuojelun tarve riittämättömistä terveydenhuollon palveluista? Onko tarkoitus, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä arvioi esim nuoren psykiatrisen hoidon tarpeen? Lastensuojelu ei voi määrittää sitä, mitä terveydenhuollon interventioita tarvitaan. Lääketieteellisen hoidon tarve tulee arvioida lääketieteellisin perustein ja erikoissairaanhoidossa tulee päättää erikoissairaanhoidon ottamisesta ja hoidon lopettamisesta. Eihän terveydenhuoltokaan päätä sitä, otetaanko lapsi tai nuori huostaan tai sijoitetaanko hänet.
- Sijaishuoltoa ja mielenterveysongelmien hoitoa tarvitaan usein samaan aikaan, jolloin luonteva ensisijainen tapa on esim sijaishuollossa olevan nuoren hoito perusterveydenhuollon (tai erikoissairaanhoidon) avohoidossa. Esimerkiksi psykiatrinen hoito ei ole vaihtoehto sijaishuoltoon sijoittamiselle. Molemmille on omat perusteet.
- Kirjallisen perustelun edellyttäminen sosiaalityöntekijän pyynnöstä on omituinen velvoite. Jos tämä sisällytetään lakiin, tulisi vastaavasti säätää, että lastensuojelun sosiaalityöntekijä perustelee kirjallisesti sen, miksi jotakuta lasta tai nuorta ei oteta huostaan tai sijoiteta, jos tätä terveydenhuollosta pyydetään.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta

15 §

Terveydenhuollon erityiset velvollisuudet

KOHTA: Lisäksi lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen oppimisvaikeuksien, vamman tai toimintarajoitteen selvittämiseen liittyvä arviointi ja palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut on järjestettävä viivytyksettä. Jos terveydenhuollossa arvioidaan, ettei lapsi ole autettavissa terveydenhuollon keinon, on terveydenhuollon ammattihenkilön perusteltava arvionsa kirjallisesti sosiaalityöntekijän pyynnöstä salassapitovelvollisuuden estämättä.

Kodin ulkopuolelle sijoitetulla lapsella tai jälkihuoltoon oikeutetulla lapsella tai nuorella on oikeus saada hänen tarvitsemansa sijaishuollon tai jälkihuollon järjestämisen kannalta välttämättömät terveydenhuollon palvelut viivytyksettä.

KOMMENTTI:

- Mitä viivytyksettä tarkoittaa. kts edellä kommentti kohtaan Laki terveydenhuoltolain muuttamisesta 69 §

- Terveysthuollon ammattihenkilön kirjallinen perustelu ehdotetaan poistettavaksi. kts edellä kommentti kohtaan 69 §

49 a §

Vaativa sijaishuolto

KOHTA: d) lasten- ja nuorisopsykiatrian sekä sijaishuollon integroituna palveluna; ja

KOMMENTTI:

-Jos tämä periaatteessa hyvä velvoite kirjataan lakiin, tulee tarjota resurssit sellaisten laitosten perustamiseen, joissa on riittävä lastenpsykiatrinen tai nuorisopsykiatrinen osaaminen. Mallina voisi toimia esim valtion koulukotien tapa perustaa koulukoteihin nuorisopsykiatrian erikoislääkärin virkoja. Nykyisellään ainakaan ruuhkautuneessa nuorisopsykiatrisessa erikoissairaanhoidossa ei tällaista ylimääräistä resurssia ole tarjottavaksi lastensuojelulaitoksiin.

60 §

Henkilöstö

KOHTA: Lisäksi vaativan sijaishuollon laitoksella on oltava käytettävissään riittävä lääketieteen, psykologian ja sosiaalityön asiantuntemus vaativan sijaishuollon toteuttamista ja seuranta varten.

KOMMENTTI:

Vaativan sijaishuollon lääketieteellisen asiantuntemuksen järjestämiseksi edellä kuvattu (kohdassa 49 a §) valtion koulukotien malli on hyvä malli

60 a §

Erytyisen huolenpidon jakso

KOHTA: Erytyisen huolenpidonjakson aikana on 60 §:ssä tarkoitetun asiantuntemuksen omaavien henkilöiden tavattava säännöllisesti lasta, osallistuttava lapsen hoidon ja kuntoutuksen suunnitteluun ja toteutukseen lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan sekä seurattava ja arvioitava asetettuja tavoitteita säännöllisesti.

KOMMENTTI:

-kun on "...tavattava säännöllisesti..." valtion koulukotien malli on ainoa realistinen hyvä malli

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Räsänen Sami
Suomen Psykiatriyhdistys